

УПРАВЛІННЯ КУЛЬТУРИ, НАЦІОНАЛЬНОСТЕЙ,
РЕЛІГІЙ ТА ТУРИЗМУ ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ ОБЛДЕРЖАДМІНІСТРАЦІЇ
ОБЛАСНА БІБЛІОТЕКА ДЛЯ ДІТЕЙ ІМЕНІ Т.Г.ШЕВЧЕНКА

Ювілейна довідка

ПОДІЛЬСЬКИЙ ВИТЯЗЬ - УСТИМ КАРМАЛЮК

*(до 230-річчя від дня народження
народного месника)*

Біобібліографічна довідка
для користувачів-учнів 5-9 класів

Хмельницький
2017

Устим Кармалюк (1787-1835 рр.)

***“Згадайте предків ваших,
щоб історія перед вами
не згасала...”***

О.Кобилянська

ЮНИЙ ПОДОЛЯНИНЕ!

Ти живеш на святій землі, славетній своїм історичним корінням. Ти живеш на землі, котра дала народу українському непересічні постаті. Подільська земля народила і виголювала багатьох знаних і знатних твоїх земляків. Вони навечно належать історії.

А чи відоме тобі, друже, ім'я – Устим Кармалюк? Так, цей славний лицар, як називав його Т.Шевченко, теж народився і діяв на рідній подільській землі. Силу і мужність, палку любов і життя він сповна віддав рідному народові.

Отож, друже, познайомся із коротким бібліографічним нарисом про життя і діяльність Устима Кармалюка, прочитай його родовід та рекомендовані твори про нього. Ти відкриєш для себе маловідомі тобі грані життя незборимого месника, який своїми вчинками карбував гордість і славу рідного Поділля.

СЛАВЕН КАРМАЛЮЧЕ

Постала у світі подія,
Неначе вогонь, палажка –
Од роду буремне Поділля
Вродило борця-варнака.
Він жив без надії і віри
У пана, у хана, в царя –
Кайдани ламав у Сибіру
І знову брав меч бунтаря.
Зринала відвага Устима
За правду і волю сповна.
Роками гула нещадима
Велика селянська війна.
Поділля і київські кручі
І ген бессарабський бідак
Спізнали борню Кармалючу
І волю крутих гайдамак.
Постала у світі подія
Неждано пекуча й тяжка –
Поділля, скорботне Поділля
Ховало борця-варнака.
Упав ти, соколе Кармелю,
На скровлений долею шлях,
Тобі Україна постеле
Під голову славу в тернах.

П.Карась

*(передрук із збірки П.Карася
“Спасибі!”)*

Народний месник, славний лицар, ватажок селянського руху на Поділлі Устим Якимович Кармалюк народився в кінці лютого 1787 року в селі Головчинці Літинського повіту Подільської губернії в простій селянській родині кріпака. Вже змалку Устим переніс приниження і знущання, коли п'ять років працював у дворі місцевого поміщика. Стогін і зойки кріпаків, яких катували, нерідко без провини, а з примхи і самодурства поміщиків, переповнювали болем серце юнака, кликали його до помсти. Панська сваволя і знущання змалку пробудили в Устима ненависть до кріпацтва.

За неслухняність і непокору заслужив він ім'я бунтаря. Щоб позбутися небезпечного кріпака, пан у 1812 р. віддав його на 25-річну службу в царську армію. Поміщик гадав, що солдатська муштра виб'є в молодого Кармалюка дух непокори. Та вже через рік, охоплений жадобою помсти панові і тугою за сім'єю, Устим дезертирував з 4-го уланського полку, який розміщувався в Кам'янці-Подільському, і повернувся в рідні краї. Організувавши селянський загін, він почав боротьбу проти гнобителів, що тривала чверть століття.

Грозою, караючим мечем був Кармель для кріпосників. У 1813 р. повстанські загони, очолювані Кармалюком, вчинили багато нападів на поміщиків, купців, царських урядовців. Кріпаки активно підтримували боротьбу не тільки на Поділлі, а й на Волині, Київщині.

Бідні люди зверталися до Кармалюка по допомогу, переховували його і його друзів від переслідувань. У свою чергу повстанські загони після нападу на поміщицькі садиби забране у них майно і гроші роздавали бідним.

Незабаром Кармалюк був схоплений і засуджений до 500 ударів шпiцрутенами, а потім його відправили до Кримського штрафного батальйону.

Проте, на шляху до Криму Кармалюк здійснює втечу і продовжує боротьбу. У 1814 р. він очолив повстання селян проти дворянства, що розгорнулося у Літинському, Летичівському та Ольгопільському повітах.

У 1817 році Кармалюк був схоплений жандармами і засуджений до смертної кари. В останній момент кара була замінена на 25 ударів батою і 10 роками каторги в Сибіру.

Однак, у 1818 році, під час етапування із В'ятської в'язниці, він вдруге втік.

Повернувшись на Поділля, Кармалюк знов продовжував боротьбу. Протягом чотирьох років його загони влаштовували поміщикам на Поділлі справжні тортури, аж доки у 1822 році його знову не схопили під час облоги. Скориставшись знанням російської мови, під час слідства він видав себе солдатом із Костроми. Коли його запроторили в Кам'янець-Подільську фортецю, він знову спробував утекти, але був поранений, потім схоплений.

*Башта Кармалюка, або Папська башта
(Кам'янець-Подільська фортеця)*

Майже весь 1823 рік просидів Кармалюк прикутий до кам'яного стовпа в казематі Папської башти, яку з цього часу в народі прозвали Кармалюковою. Взимку 1824 року, після прилюдного покарання 101 ударом батога й таврування розпеченим залізом, Устима заслали на довічну каторгу до Сибіру. Разом з іншими каторжанами конвоюваний до Тобольська, а у 1825 році потрапив у Ялуторовськ. Незабаром він знову втік, але був схоплений.

Втеча звідти – один із найцікавіших документованих випадків. Восени, під час нічної бурі, Кармалюк виламав ґрати, зібрав сорочки всіх співкамерників і зв'язав їх у довге полотнище. До кінця прив'язав камінь і закинув за частокіл в'язниці. По цьому висячому мосту, прямо з вікна за огорожу один за одним перебралися всі в'язні. Вранці камера була порожня.

Проте, у 1828 році відважний месник знову був схоплений, скараний 101 ударом батога і відправлений до Сибіру на Боровлянський скляний завод у Тобольській губернії. І знову – втеча, невдовзі він уже діяв із своїми загонами на Поділлі.

Незважаючи на всі заходи, вжиті царською владою,

боротьба продовжувалася і ставала все гострішою.

У 1830 році його вкотре арештували, але і цього разу тюремні мури і ґрати не змогли втримати мужнього борця. Розібравши стелю у своїй камері, у 1852 році він втік із Літинської в'язниці і знову взявся за зброю.

Чотири рази дзвеніли кайдани на Кармалюкових руках, чотири рази засилали царські посіпаки його в далекий Сибір. Та й звідти лунав могутній і закличний його голос:

За Сибіром сонце сходить,
Хлопці, не зівайте.
Ви на мене, Кармалюка,
Всю надію майте.

У 1830-1835 роках селянський рух під проводом Кармалюка охопив усе Поділля та суміжні з ним райони Бессарабії та Київщини. Вже легенди ходили про його невмирущість, про чудодійну силу. Лавиною вливалися у його загони месники: в боротьбі брали участь близько 20 тисяч осіб. Протягом 23 років боротьби повстанські загони Кармалюка здійснили більше тисячі нападів на панські маєтки. Забрані в поміщиків гроші та цінності, роздавали бідним селянам. У повстанському русі разом з українцями брали участь поляки, євреї, люди інших національностей. Його підтримував простий люд, любили старі й малі. Любили як сина і батька, як свого заступника. Він любив свій край, свою сім'ю, ненавидів багатіїв і допомагав убогим. Намагаючись очорнити народного героя, вороги називали його "розбійником" і злодієм. Однак, народ правильно розумів характер його дій. Устимову безкорисливість, готовність допомогти бідному народна пам'ять зберегла у численних переказах, легендах, піснях:

В багатого хоч я візьму –
Убогому даю.
Отак гроші поділивши,
Я гріха не маю.

Вороги нічого не шкодували, щоб позбутися бунтівника. За його голову вони обіцяли величезну винагороду, звільнення від кріпацтва, але народ оберігав свого улюбленця.

Для боротьби з повстанцями російський уряд у листопаді 1833 року створив Галузинецьку комісію. Мужній народний месник загинув у ніч з 9 на 10 жовтня 1835 року. Він був убитий не у відкритому бою, а підло, із засідки, боягузом шляхтичем Рутковським у селі Шляхові Коричинці (нині село Коричинці Деражнянського району). За переказами, був вбитий навіть не кулею, а срібним гудзиком. З метою залякування непокірних селян тіло ватажка ще довго возили по містах і селах, мовляв, нехай народ побачить, що вже немає на кого сподіватися.

Поховали Устима Кармалюка в окопі біля Летичівського кладовища і землю розрівняли. З глибоким сумом зустріли селяни цю страшну звістку. Щоб уникнути репресій, вся численна рідня Кармалюка була змушена відмовитися від свого прізвища. Переважна більшість взяла собі прізвище “Карман” – таке було прізвисько соратників Устима. Коли у 1955 році село перейменували на Кармалюкове, його родичі знову змінили прізвища – стали Кармалюками.

Не забув народ свого Кармеля і донині. Достойно вшановані пам’ятні місця, пов’язані з його життям та боротьбою. Село Головчинці (нині Жмеринського району Вінницької області), де народився народний месник, перейменовано на Кармалюкове. Тут встановлено пам’ятник і відкрито музей.

На Кам’янець-Подільській фортеці, колишній Літинській в’язниці і на могилі Кармалюка в Летичеві встановлені меморіальні дошки. Величний пам’ятник височить і на місці Летичівської тюрми. Гранітний Устим Кармалюк з рішучим, натхненним обличчям, із статурою міфічного велетня Геракла розриває ланцюги.

Його ім’я, навіки овіяне славою, широко оспівувалось і сьогодні оспівується в літературі. Феномен Кармалюка відобразили у своїх творах Михайло Старицький, Марко Вовчок, Степан Васильченко, Василь Кучер та інші. Усні народні легенди про народного героя збирали Микола Костомаров, Тарас Шевченко. Майже два століття минуло з того часу, як боровся за справедливість Кармель. А пісні, перекази, оповідання, легенди

про сміливість, рішучість і залізну волю народного месника не відають забуття. І доки вони житимуть, доти й житиме пам'ять про славного селянського сина Устима Кармалюка.

УСТИМІВ РОДОВІД

Устимові батьки – Кармалюк Яким Трохимович (1745-1809) та Олена Василівна (1756-1806) мали трьох дітей: Марію, Устима, Ксенію. Разом із сім'єю в одній оселі жив Якимів брат – Кирило Кармалюк, який мав трьох синів: Миколу, Марка і Герасима.

Устим вперше одружився з сільською дівчиною Євдокією Ясишиною, але у 1809 році вона померла, залишивши молодому вдівцеві дочку Настю (1806) і сина Івана (1807). Напівсиріт взяли на виховання батьки Євдокії. А Устим, звісно, допомагав дітям.

Вдруге Устим Кармалюк одружився теж з місцевою дівчиною – Марією Щербань. Від цього шлюбу було три сини: Остап (1811), Іван (1815) і Тарас (1820).

Відома подальша доля Устимових дітей. Настя вийшла заміж у сусіднє село Петрані. Іван (від першої дружини) виріс біля бабусі, одружився в селі, а потім пішов у повстанчі загони до батька. У 1834 році, поранений, він потрапив до жандармерії і в Літині помер від катувань. Остап виріс, одружився з Феодосією Котик, томився у в'язницях як “син розбійника”. Мав велику сім'ю: п'ятеро дітей. Івана ж 12-річним хлопчиком взято у “школы московские”. Що це за школи, можливо аракчєєвські, не встановлено. Це єдина документальна згадка про нього.

Також єдиний виявлений документ про наймолодшого сина – Тараса Устимовича, який у 1856 році згідно “исповедных ведомостей”, був у “бегах”, а з ним ще семеро сільських хлопців.

Нині в рідному селі Кармалюка проживає численне покоління Кармалюкового внука – Тараса Остаповича і його сестри Марії. У 1996 році помер останній Устимів правнук Кирило Тарасович Кармалюк.

ПОЗНАЙОМСЯ З МАТЕРІАЛАМИ ПРО ЖИТТЯ І ДІЯЛЬНІСТЬ УСТИМА КАРМАЛЮКА:

- ◆ **“Ви на мене, Кармелока, всю надію майте...”** // Байдак І.М. Стежками рідного краю : історико-архітектурні пам’ятки Хмельниччини / І.М.Байдак. – Хмельницький, 2008. – С. 98-99.
- ◆ **Дячок В.В. Нові документальні джерела з історії селянського руху на Поділлі в І-й третині ХІХ століття під керівництвом У.Кармалюка** / В.В.Дячок // Хмельницькому – 500. – Хмельницький, 1991. – С. 58-60.
- ◆ **Дячок В.В. Устим Кармалюк в документальних джерелах** / В.В.Дячок // Культура Поділля: історія і сучасність. – Хмельницький, 1993. – С. 249-251.
- ◆ **Дячок В.В. Устим Кармалюк та розбійництво на Поділлі : реконструкція хронології подій за архівними документами** / В.В.Дячок // Місто Хмельницький в контексті історії України. – Хмельницький, 2006. – С. 290-312.
- ◆ **Ім’я, навіки овіяне славою : Устим Якимович Кармалюк – керівник антифеодального руху (10.III.1787-10.X.1835)** // Подільської землі сини / упоряд. С.П.Пилявський, І.С.Чиж. – Хмельницький, 1993. – С. 52-54.
- ◆ **Устим Кармалюк** // Видатні постаті в історії України (ІХ-ХІХ ст.) : короткі біограф. нариси, історичні та художні портрети. – Київ, 2002. – С. 205-267.

* * *

- ◆ **Басюк Р. Важкий хрест улюбленця долі : виповнюється 228 років із дня народження У.Кармалюка** / Р.Басюк // Пульс. – 2015. – 5 берез. – С. 3.
- ◆ **Бурбан В. “Ви на мене, Кармалюка, всю надію майте...”** : до 220-річчя від дня народження У.Кармалюка – легендарного народного месника / В.Бурбан // Культура і життя. – 2007. – 11 квіт.
- ◆ **Вінюкова В. Портрет Кармелока: загадка залишається** : дотепер не зрозуміло, кого ж малював у кам’янецькій фортеці Тропінін / В.Вінюкова // Поділля. – 2014. – 26 черв. – С. 14.
- ◆ **Вовкодав В. Захистимо національного героя** / В.Вовкодав // Латерат. Україна. – 1999. – 3 черв.

- ◆ Вовкодав В. **Пам'яті Устима Кармалюка** / В.Вовкодав // Проскурів. – 2000. – 5 трав.
- ◆ Грищук Б. **Іржаві цвяхи в дивані** : з приводу однієї статті власкора “Дзеркала тижня” / Б.Грищук // Літерат. Україна. – 2007. – 26 квіт.
- ◆ Грищук Б. **Іржаві цвяхи в дивані** : У.Кармалюк міг стати просто розбійником, а став – національним героєм / Б.Грищук // Подільські вісті. – 2007. – 19 квіт.
- ◆ Добрянський М. **Оборонець поневолених** : до 220-ї річниці з дня народження У.Кармалюка / М.Добрянський // Подільські вісті. – 2007. – 13 берез.
- ◆ Єсюнін С. **Устим Кармелюк: міфи та реалії** / С.Єсюнін // Є Поділля. – 2006. – 27 квіт.
- ◆ Заржицький В. **Твоя слава невмируща крізь віки лунає** / В.Заржицький // Народна справедливість. – 2003. – № 42.
- ◆ Заржицький В. **Антоніна Мельник: “Загибель Кармалюка – віха в історії Волоського”** / В.Заржицький // Подільський кур'єр. – 2010. – 28 січ.
- ◆ Заржицький В. **Загибель Кармалюка – сумна сторінка в історії Волоського** / В.Заржицький // Подільські вісті. – 2010. – 10 берез.
- ◆ Кабачинська С. **Пропаша сила** : У.Кармалюк міг бути героєм, а став розбійником / С.Кабачинська // Є Поділля. – 2007. – 8 берез.
- ◆ Маліш П. **Втеча** / П.Маліш // Подільські вісті. – 2017. – 8 берез., 16 берез.
- ◆ Маліш В. **Пізнай себе самого** / П.Маліш // Проскурів. – 1997. – 29 жовт.
- ◆ Олійник І. **Тут Кармалюк казав панам “добрий день”** / І.Олійник // Газета Поділля. – 2012. – 6 верес.
- ◆ **Онука Кармалюка?** // Подільські вісті. – 2016. – 4 жовт.
- ◆ **Подільський Робін Гуд** : [Устим Кармалюк] // Позакласний час. – 2011. – № 11. – С. 63-64.
- ◆ Русанівська Т. **Історія має відтворювати лише правду** : [вийшла друком книга В.Шевченка “Ой, Кармелюче, по світу ходиш...”] / Т.Русанівська // Подільські вісті. – 2014. – 18 берез.

- ◆ Сваричевський А. **“Вираження того, що крилося в народному серці”** : 220 років з дня народження У.Кармалюка / А.Сваричевський // Майбуття. – 2007. – № 5.
- ◆ Сваричевський А. **“Вираження того, що крилося в народному серці”** : до 220-річчя У.Кармалюка / А.Сваричевський // Проскурів. – 2007. – 15 берез.
- ◆ Тищенко В.І. **Устим Кармалюк: людина і легенда** / В.І.Тищенко // Дивосвіт. – 2004. – № 21. – С. 11-12.
- ◆ **Український Робін Гуд** : до 220-річчя від дня народження У.Кармалюка // Календар знаменних і пам’ятних дат. – 2007. – I квартал. – С. 95-99.
- ◆ **Український Робін Гуд** : у 2007 р. виповнилося 220 років з дня народження У.Кармалюка // Українець. – 2008. – № 1. – С. 11-12.
- ◆ Щегельська О. **Кохана Настя стала причиною смерті Кармалюка** : на Деражнянщині славетний отаман мав кохану та доньку / О.Щегельська // Газета Поділля. – 2013. – 21 берез.
- ◆ Яніцька Н. **Ідея “Карти українця”** : про У.Кармалюка / Н.Яніцька // Подільський кур’єр. – 2008. – № 10.

ХУДОЖНІ ТВОРИ ПРО УСТИМА КАРМАЛЮКА

- ◆ Вовчок М. **Кармелюк** : казка / М.Вовчок. – Київ : Веселка, 1979. – 45 с. : ілюстр.
- ◆ Вовчок М. **Кармалюк** : казка / М.Вовчок // Історія України в казках та легендах. – Львів, 2004. – С. 223-226.
- ◆ Вовчок М. **Кармалюк** : казка / М.Вовчок // Український характер у кращих творах вітчизняних класиків. – Харків, 2016. – С. 85-112.
- ◆ Гжицький В. **Опришки. Кармалюк** : істор. романи / В.Гжицький. – Львів : Каменярь, 1971. – 463 с.
- ◆ Канівець В. **Славний лицар Устим Кармелюк** / В.Канівець. – Київ : Молодь, 1969. – 212 с. – (Життя славетних).
- ◆ **Кармалюк** : поема // Малишко А. Твори. Т. 3. Поеми / А.Малишко. – Київ, 1962. С. 21-51.
- ◆ Кучер В. **Устим Кармалюк** : роман / В.Кучер ; худож. Д.Присяжнюк. – Київ : Веселка, 1988. – 428 с.
- ◆ Маліш П. **І нарекли Устимом** : легенди / П.Маліш. – Хмельницький : Міська друкарня, 1993. – 15 с.

- ◆ **Маліш П. Печаль месника** : істор. повість у новелах-легендах / П.Маліш. – Хмельницький, 1996. – 147 с.
- ◆ **Славен Кармалоче** : вірш // Карась П. Спасибі! : поезії / П.Карась. – Хмельницький, 2005. – С. 62.
- ◆ **Старицький М. Разбойник Кармелок** : істор. роман / М.Старицький ; худож. Г.В.Якутович. – Київ : Дніпро, 1988. – 687 с.
- ◆ **Шевченко В.С. Ой, Кармалоче, по світу ходиш ...** Роздуми над дослідженнями про Устима Кармалюка - давніми і недавніми / В. С. Шевченко. - 2-е вид., поглибл. й уточн. - Хмельницький : Цюпак А. А., 2013. - 280 с. : фото.

УСТИМ КАРМАЛЮК В НАРОДНИХ ДУМАХ, ПЕРЕКАЗАХ, ЛЕГЕНДАХ, ПІСНЯХ

- ◆ **Зустріч Кармалюка з паном** : казка // Історія України в казках та легендах. – Львів, 2004. – С. 226-231.
- ◆ **Зустріч Кармалюка з паном. Кармалюк і бідний чоловік. Як Кармалюк дістав гроші** // Українські народні казки. – Львів, 1977. – С. 207-213.
- ◆ **Кармелюк** : легенда // Українські народні казки та легенди. – Київ, 2000. – С. 182-183.
- ◆ **Кармалюк** : дума // Історія України в народних думах та піснях / худож. В.Лопата. – Київ, 1993. – С. 230-233.
- ◆ **Кармалюкова гора** : легенда // Українські народні казки та легенди. – Київ, 2000. – С. 131-132.
- ◆ **Кармалюк у Троянах** : легенда // Казки Поділля / записав і упоряд. М.Зінчук. – Чернівці, 2013. – С. 250.
- ◆ **Лицарі волі** : легенди та перекази // Євшан-зілля : легенди та перекази Поділля / зібрав та впоряд. П.Медведик. – Львів, 1992. – С. 177-245.
- ◆ **Як Кармалюк дістав гроші** : казка // Історія України в казках та легендах. – Львів, 2004. – С. 231-232.

ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСИ

- Устим Кармелюк. Народний месник, ватажок повстанців [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

- http://msmb.org.ua/books/thematic_bibliography/504/ // Міська спеціалізована молодіжна бібліотека “Молода гвардія”. – Заголовок з екрана. – Мова укр.
- Кармалюк (Кармелюк) Устим [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://www.ukrainians-world.org.ua/ukr/peoples/ccbdc3297e688b0c/>
// Українці в світі. – Заголовок з екрана. – Мова укр.
  - Приходько В. Устим Кармелюк – український Робин Гуд [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
http://oursociety.ru/publ/novaja_i_novejshaja_istorija/ustim_karmeljuk_ukrainskij_robin_gud/9-1-0-102 // Летопись. Новости археологии и истории. – Заголовок з екрана. – Мова рос.
  - Кармелюк Устим Якимович [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
http://www.vin.gov.ua/web/vinoda.nsf/web_alldocs/DocPAHVB // Вінницька обласна державна адміністрація. Офіційне Інтернет-представництво. – Заголовок з екрана. – Мова укр.
  - Устим Кармалюк [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://velykiukrainci.livejournal.com/17277.html> // Великі Українці. – Заголовок з екрана. – Мова укр.
  - 10 березня 1787 р. народився український національний герой Устим Кармелюк [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://msdnipro.com/istoriya-ukrayini/ustim-karmelyuk-ukrayinskiy-natsionalniy-geroy.html> // Майдан. Січеслав. Дніпро. – Заголовок з екрана. – Мова укр.
  - Кармелюк Устим Якимович [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://heroes.profi-forex.org/ua/karmeljuk-ustim-jakimovich> // Герої України. – Заголовок з екрана. – Мова укр.
  - Устим Кармалюк – подільський месник за кривди народні [Електронний документ]. – Режим доступу: http://aratta-ukraine.com/sacred_ua.php?id=112 // Аратта. Український національний портал. – Заголовок з екрана. – Мова укр.

Матеріали обговорені на засіданні науково-методичної ради Хмельницької обласної бібліотеки для дітей імені Т.Г.Шевченка. Протокол № 3 від 15.03.2017 р.

Матеріал підготувала
Комп'ютерний набір

Відповідальна за випуск

Суховірська О.А.
Марчук Л.В.
Богданова О.Г.
Черноус В.Ю.

УСТИМ КАРМЕЛЮК У ЦИФРАХ

Устим Кармелюк — український національний герой, керівник повстанського руху на Поділлі у 1813–1835 роках проти національного і соціального гніту.

26

років йому було, коли він очолив повстанський рух селян проти російської адміністрації і дворянства

20 000

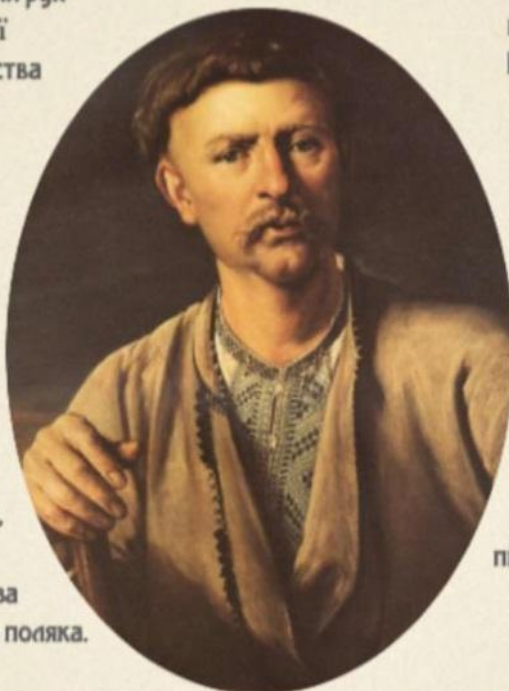
селян брали участь у боротьбі під началом Устима Кармелюка

1000

нападів на поміщицькі маєтки здійснили повстанські загони Кармелюка

8

разів його арештовували та відсилали на каторгу, але кожного разу він втікав

727

ударів батогами протягом життя отримав за втечі та непокору

4

мовами розмовляв вільно (українською, російською, польською та їдишем). Він часто видавав себе то за російського солдата, то за поляка.

Через 36

років після загибелі Устима Кармелюка письменниці Марко Вовчок оштрафували за твір про нього

48

років прожив Устим Кармелюк

4

вулиці названі в його честь в містах Івано-Франківськ, Хмельник, Кисв, Стрий

3

населені пункти названі в його честь у Одеській та Вінницькій областях

3

фільми привчені йому:
«Кармелюк» (1931) Ф. Лопатинського,
«Кармелюк» (1938) Г. Тасіна,
«Кармелюк» (1986, т/ф, 4 серії) Г. Кохана.

4

художні твори про Кармелюка:
Марко Вовчок «Кармелюк»
Василь Кучер «Устим Кармелюк»
Володимир Гжицький «Кармелюк»
Михайло Старицький «Разбойник Кармелюк»